

Tudomány- és technikatörténet CD-ROM-on XI.

A magyar telefónia 120 éve

A budapesti távbeszélés megindulásának 120. évfordulóján megjelent mű méltó folytatása „A magyar rádiózás története és a vevőkészülékek katalógusa” 1997-ben, valamint „A magyar távírás története” 1999-ben megjelent alkotásoknak (előbbit a TMT 2002/8., utóbbit a lap 2001/11. száma ismertette). A ötletes szerkesztésű címlapon egy ház és egy telefonfülke grafikája foglalja keretbe a öt fejezetre osztott tartalmat és az eligazodás lehetőségeit.

A *Kronológia* című fejezet 1877-től 2001-ig évenkénti bontásban ismerteti egy-egy év jogszabályait, műszaki fejlesztésének eredményeit, előfizetői jellemzőit, szervezeteit és személyeit, valamint az egyéb tudnivalókat. A rendkívül gazdag anyagban nemcsak a hazai távbeszélő-történelem úttörő eseményei és eredményei: pl. távbeszélés Győr és Sopron között (1877), a hazai telefon-előfizetők jegyzékének kiadása (1882), távbeszélőtankönyv írása (1897), a magyar CB-készülék szabványosítása (1904), a műszerészképzés megindítása (1912), a rotary-rendszer előkészítése (1922), ikerállomások létrehozása (1933), a levelező oktatás bevezetése (1945), a szakterület első számítógépének üzembe helyezése (1970) szerepelnek, hanem olyan világelsőségek is, mint pl. az első szakmai nyugdíjtörvény megalkotása (1885), vagy az első alumíniumvezetőjű, kettős távbeszélőkábel gyártása (1942). (Mindezek mellett „információ-csemegék” is akadnak: pl. az akkori Műgyetemen Csonka János vezetésével készült el a Kolossváry Endre által tervezett horganyzott acélhuzal csavaró- és hajlítógép 1891-ben, amelyről a Csonka Jánosról szóló CD-ROM szerkesztője – jelen sorok írója – mindeddig nem tudott.) A krónikában természetesen a 120 év minden jelentős részlete megtalálható, s az alapul szolgáló ismereteket csatolóként számos szócikk és számtalan fénykép gazdagítja.

1. ábra

A *Múzeumi emlékek* „Tárgyi gyűjtemények” témaköre 11 távbeszélőközpontot, 17 távbeszélőkészüléket, 7 hálózati berendezést mutat be. Az „Okmányos és történeti iratok” 60 különféle dokumentumot ismertet a Puskás és Edison közötti szerződéstől kezdve az Erdős-féle telefonkéremlákváriáig. A „Térképek” sorában Sopron, postaigazgatóságától a távbeszélő vonalsűrűségig 20 tétel található. A „Műszaki rajzok” 21 címet, a „Nyomtatványtár” 60 képeslapot, 20 plakátot és 50 reklámanyagot sorol. A „Személyi emlékek”-ben

Puskás útítaskájától Békésy emléklakettjéig 5 tárgy szerepel, a „Művészeti emlékek” 3 festményt, 10 grafikát, 9 szobrot és kisláztitkát, közel 80 fotót közöl. A „Telefonkártyák” címszó alatt közel száz, 1991 és 2001 között kiadott alkotás tekinthető meg.

A *Bibliográfia* fejezetben a Postamúzeum könyvtárában fellelhető távbeszélő-történeti művek (10), illetve a magyar postai szakfolyóiratok cikkeinek-tanulmányainak (63) címei, valamint az 1884 és 2001 között kiadott telefonkönyvek alapadatai találhatóak.

A *Kiállítások* fejezet a budapesti Telefónia Múzeum „A lármafától a világhálógig – a távbeszélő-történet 120 éve”, a pécsi Telegaléria „Pécs távbeszélésének 100 éve”, a nagyvázsonyi Postamúzeum „Hangokkal, jelekkel, erővel, terekkel embertől emberig”, az ópusztaszeri Nemzeti Történeti Emlékpark a „Hírközlési emlékek a századfordulóról”, a budapesti Postamúzeum a „Múzeum a múzeumban” című kiállításaira hívja fel a figyelmet, biztosítva egyben ezek világhálón történő elérésének lehetőségét is.

A *Függelékben* 12 alfejezet sorakozik. A „Jogszámbélyok” 1881-től a 2001. évi XL. törvényig 8, a „Múzeumi tanulmányok” Békésy György cikkétől Ökrös Tiborné írásáig 5, a „Távbeszélő berendezések működési elvei” az első telefonkészülék működésétől a személyhívó rendszerekig 15, az „Áramellátó berendezések” a Leclanché-elemtől Győr távbeszélő főközpontjának áramellátásáig 20 tételt tartalmaz. A „Hírek, érdekességek a szakmai folyóiratokból” 7 folyóirat közel 80 cikkét, a „Magyar telefónia ipari háttere” a szakterület 16 jeles intézményét, a „Szolgáltatás-díjszabás” a téma 3

összeállítását, az „Előfizetési statisztikák” ezek 28 táblázatát, a „Távközlés hazai szervezetei”, illetve a „Távközlés nemzetközi szervezetei” az ide tartozó intézmények (3-3) körét ismerteti. Az „Életrajzok” cím alatt Baross Gábor, Alexander G. Bell, Thomas A. Edison, Kolossváry Endre, Robert V. Lieben, Michael I. Pupin, Puskás Ferenc, Puskás Tivadar, Alec H. Reeves és Almon B. Strowger neve szerepel. A „Szakoktatás” a téma 6 intézményét, a „Telefon a magyar irodalomban” 10 költőnk versét, a „Különművek” a Telefonhírmondót mutatja be, ez utolsó alfejezet része a „Képjegyzék” című felsorolás, amelyben 1037 illusztráció tekinthető meg.

A Postai és Távközlési Alapítvány értékes alkotását a múzeumi kiállítóhelyekről szóló videorészletek sora, valamint a teljes anyagot tartalmazó angol nyelvi verzió gazdagítja. Az olvasó könnyed eligazodását egyszerű navigációs szimbólumok segítik, amelyek között a (teljes vagy részleges) keresést, illetve a jegyzetelést és rögzítést lehetővé tevő megoldás, valamint a Sógó szerepel.

A Miniszterelnöki Hivatal Informatikai Kormánybizottsága által támogatott alkotást Kovács Gergelyné és Krizsákné Farkas Piroska szerkesztette, anyagát a szakterület jeles képviselő írták és válogatták, a CD-ROM-feldolgozás a Skicc Bt. munkáját fémjelzi. Az átlagos rendszerkövetelményű (Pentium PC, 32 MB RAM, 4X CD-ROM, 800×600 képernyő, 64 000 szín, MS Windows 95, 98, NT 4X, 2000, ME) mű kereskedelmi forgalomban nem kapható, díjtalan kölcsönzését a kiadó Andrássy út 3. alatti székházában (tel.: 267-8628, 268-1999) lehet igényelni.

Árkos Iván
(BME OMIKK)

Kulcsot a polgár kezébe!

Nehéz helyzetben van a szakember, amikor szaktudományának jól ismert kereteit elhagyva a tudományos ismeretterjesztés ingoványos talaját választja. Ez a megállapítás különösen igaz akkor, ha témája ráadásul a manapság is alakuló, állandóan változó. információs társadalom, illetve az abban való eligazodás segítése. A választás ugyanakkor érthető, hiszen a szerző éppen azt tűzte ki célul, hogy az olvasók szélesebb körét lássa el azzal a szellemi munícióval, amelyet elengedhetetlennek tart ahhoz, hogy a kötet olvasói

„...az egyre differenciálódó társadalmi, közéleti és munkaerő-piaci viszonyok között megtalálják a mindjobban bővülő infokommunikációs szükségletek kielégítéséhez vezető megfelelő kiindulópontokat”. A könyv bevallottan nem a könyvtáros szakma szűk körének szól, célja egyértelműen az, hogy az informatikai írástudás iránt érdeklődést keltsen. Ha pedig ez a motiváció megteremtődött, a kötet gazdag forrástartalma alapján elindulhat a kedves olvasó az információs társadalom különböző szféráinak megismerése felé.